

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå

Natura 2000-område nr. 52

Habitatområde H48

Fuglebeskyttelsesområde F33 og F35

Kolofon

Titel:

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå

Natura 2000-område nr. 52

Habitatområde H48

Fuglebeskyttelsesområde F33 og F35

Udgiver:

Horsens Kommune, Skanderborg Kommune og Silkeborg Kommune

År:

2017

Forsidefoto:

Klosterkær ved Mossø, foto Horsens Kommune

Må citeres med kildeangivelse.

HØRSENS KOMMUNE

Silkeborg
K o m m u n e

Skanderborg
Kommune

Indholdsfortegnelse

Resumé	<u>44</u>
Baggrund	<u>55</u>
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	<u>66</u>
Behov for indsatser	<u>99</u>
Indsatser fordelt på aktør	<u>1111</u>
Prioritering af den forventede indsats	<u>1212</u>
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	<u>1313</u>
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	<u>1414</u>
Bilag 2: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	<u>1818</u>

Resumé

Handleplanen for Habitatområde H48 beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskytte. Der vil i særlig grad skulle ske en indsats for naturtyperne våd og tør hede, surt overdrev, tidvis våd eng, rigkær – og for levesteder for lys skivevandkalv. Det skal sikres, at områdets lobeliesøer fortsat har en høj naturtilstand. Kort over naturtyperne kan ses på <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&&profile=natura2000planer2-2016>.

Indsatsen i denne planperiode er særligt rettet mod en reetablering af de hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem de våde og tørre naturtyper i Natura 2000-området. Der er særlig fokus på at sammenhængen mellem skovforekomsterne fungerer for de skovlevende fuglearter. Generelt skal der arbejdes for gode sprednings- og etableringsmuligheder for værdifulde plante- og dyrearter via indsatser, der fremmer hensigtsmæssig drift- og pleje af de forskellige naturtyper.

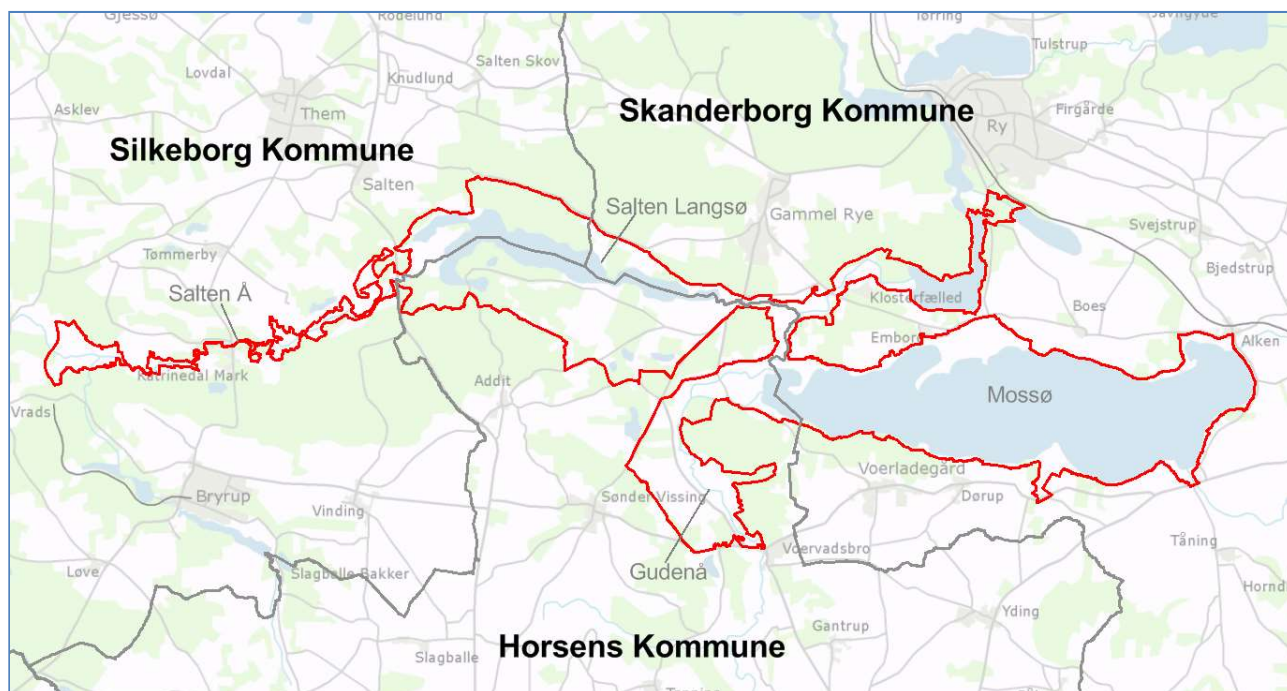
Indsatsen udføres af lodsejere, samt af kommunerne i samarbejde med lodsejere i området - og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Handleplanen for Fuglebeskyttelsesområde nr. 33 og 35 beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, området er udpeget for at beskytte. Det drejer sig om arterne stor skallesluger, fiskeørn, isfugl, havørn, stor hornugle og sortspætte i Fuglebeskyttelsesområde nr. 33, samt rørhøg, isfugl og plettet rørvagtel i Fuglebeskyttelsesområde nr. 35.

Der skal især arbejdes med at sikre egnede levesteder for disse fuglearter via bevaring og forbedring af naturtyper, der danner leve- og ynglesteder for de enkelte arter. For stor skallesluger, rørhøg og rørvagtels vedkommende drejer det sig om at sikre optimale vandstandsforhold, og om at bevare og forbedre yngle-, raste- og fødesøgningssteder. For at sikre optimale yngleforhold for fiskeørn, stor hornugle og havørn, skal der arbejdes for at bevare de uforstyrrede forhold omkring levestederne. Sortspætte skal sikres ved at arbejde for at sikre optimale forhold i skovområder.

Indsatsen gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen.

Oversigtskort- copyright Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Baggrund

Naturstyrelsen (nu Miljøstyrelsen) har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Horsens, Skanderborg og Silkeborg Kommuner på grundlag af Natura 2000-planen for område nr. 52, Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Naturstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer kan ses i bilag 1.

Pleje af en del af de statslige lysåbne arealer beliggende i Horsens og Skanderborg Kommune foretages i samarbejde mellem Horsens Kommune og Naturstyrelsen i rammer af en velfungerende arbejdsfordeling omkring pleje af disse arealer. Naturstyrelsens arealer ligger i græsningsfold sammen med en lang række privatejede matrikler i Klosterkær ved Mossø, og er derfor med i Horsens Kommunes opgørelse over kommunens drifts- og plejeplanlægning i tabel 4. Det samme gør sig gældende på Lindholm Hoved i Skanderborg Kommune, hvor et statsligt ejet lysåbent areal indgår sammen med flere private arealer i en fælles fold, hvor Skanderborg Kommune har indgået 5 årig græsningsaftale med lodsejerne og en dyreholder.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 1533 af 10. september 2015). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanen for Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå er screenet og det er vurderet at handleplanen ikke har væsentlig indvirkning på miljøet og derfor ikke er omfattet af lovens krav om en egentlig miljøvurdering.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende projekter er finansieret via kommunernes egne midler eller DUT-midler:

Skanderborg Kommune	Indsats	Offentligt ejet	Privatejet
	<i>Pleje af rigkær</i>		<i>2,4 ha realiseret</i>
	<i>Pleje af potentiel ny natur (rigkær)</i>		<i>0,7 ha realiseret</i>
	<i>Rydning/oprensning vandhuller</i>		<i>2 stk. realiseret</i>
	<i>Rydning af avneknippemose</i>		<i>0,4 ha realiseret</i>
Horsens Kommune	<i>Bekæmpelse af problemarter i hedenatur – birk, rødgran og ørnebregne</i>		<i>2,5 ha plejes årligt</i>
	<i>Hedepleje via skrælning</i>		<i>8 ha realiseret</i>
	<i>Hedeafbrænding</i>		<i>2,5 ha realiseret</i>
	<i>Pleje af rigkær og tidvis våd eng og pot. habitatnatur – etablering af hegning</i>	<i>6,5 ha realiseret på statsejet areal, 0,3 ha på Skanderborg Kommunes areal, og 0,5 ha på Horsens Kommunes areal</i>	<i>39 ha</i>
	<i>Pleje af hede – rydning og græsning</i>		<i>6 ha realiseret</i>
	<i>Etablering af vandhul</i>		<i>1 stk. realiseret</i>
Silkeborg Kommune	<i>Rydning af vedplanter og øvrig opvækst til forberedelse af Ny Natur (Rigkær). Etablering af hegn og afgræsning</i>		<i>3,2 ha realiseret (Ny Natur – rigkær)</i>
	<i>Rydning af vedplanter, etablering af hegn og afgræsning - rigkær</i>		<i>1,5 ha planlagt (Ny natur)</i>
	<i>DNA-undersøgelse af forekomsten af Lys Skivevandkalv</i>		<i>1 Bundløs Sø realiseret</i>
	<i>Rydning af problemarter</i>		<i>12,5 ha. plejes årligt</i>
	<i>Rydning af opvækst i Hængesæk</i>		<i>1 ha</i>
	<i>Rydning af areal i Ny natur</i>		<i>0,5 ha ny hede</i>

Tabel 2. Følgende projekter er finansieret gennem landdistriktsmidler og er faciliteret af kommunerne:

Skanderborg Kommune	Indsats	Offentligt ejet	Privatejet
	<i>Pleje af græs- og naturarealer</i>		
	<i>Hegning</i>	<i>1,97 ha realiseret på statsejet areal</i>	<i>2,2 ha realiseret</i>
	<i>Etablering af optimale vandstandsforhold</i>		
Horsens Kommune	<i>Hegning</i>	<i>3,5 ha realiseret på statsejet areal</i>	<i>117,5 ha realiseret</i>
	<i>Rydning</i>	<i>1,5 ha realiseret på statsejet areal</i>	<i>28,5 ha realiseret</i>
	<i>Pleje af græs- og naturarealer etablering af broer i eksisterende hegning</i>	<i>1 bro planlagt og 1 bro realiseret på statsejet areal</i>	<i>5 broer</i>
	<i>Oprensning af vandhul</i>		<i>2 stk. realiseret</i>
Silkeborg Kommune	<i>Ingen</i>		

Vandhul ved Femvejen 1, Horsens Kommune, efter rydning af massiv pilekrat – foto Horsens Kommune

Der er ikke iværksat Life-projekter inden for Natura 2000-området.

Ud over de ovennævnte indsats har kommunen søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

Skanderborg Kommune:

- *Indkøb af 2 stk. galloway køer til afgræsning af rigkær/ny natur på Lindholm Hoved ved Mossø.*
- *Hegning af fold på høj jord (ca. 0,7 ha) så afgræsning af potentiel nyt rigkær kan etableres.*
- *Individuelle lodsejermøder, i nogle tilfælde med landbrugskonsulent, med tilbud om pleje/græsningsaftaler af lysåben ny habitatnatur.*

Horsens Kommune:

- Lodsejermøder individuelt eller med grupper af lodsejere, samt regulære planlægnings- og statusmøder med Salten Langsø Skovadministration, som administrerer hovedparten af området syd for Salten Langsø.
- Konsulenthjælp finansieret til hjælp for dyreholdere i opstartsfasen i store hegninger, hvor der er mange lodsejere og komplicerede støtteforhold.
- Kommunen er tovholder for forpagtningsaftaler mellem dyreholdere og lodsejere i hegninger med mange lodsejere, og hjælper til med nødvendige driftstiltag i de to store hegninger – Klosterkær og Springbjerg Mose – hvor der er mange lodsejere, og vanskelige driftsforhold.

Silkeborg Kommune:

- Lodsejermøder med henblik på etablering af ny natur
- Støtte til konsulenthjælp til lodsejere i forbindelse med aftaler om ny natur
- Udformning af græsningsaftaler mellem lodsejere og dyreholdere

Naturstyrelsen har lavet følgende indsatser i perioden 2009-15:

- Løbende græsning på enge og overdrev
- Ryddet pilekrat af hensyn til rørhøg
- Etableret 2 vandhuller

I alt er der gennemført indsats på 19 ha af Naturstyrelsens areal

Tabel 3. Sammenfatning af indsatser for udvikling af ny habitatnatur

Indsatser	Handleplanmyndighed			Offentlige lodsejere	Total (andel af indsatsbehov i 1. planperiode)
	Horsens Kommune	Silkeborg Kommune	Skanderborg Kommune	Naturstyrelse	
Udvidelse af naturtyper:					
Surt overdrev (5 ha i hht. plan)	24 ha realiseret 40,5 ha iværksat				24 ha realiseret 40,5 ha iværksat
Rigkær (5 ha i hht. plan)	32 ha realiseret 3,5 ha iværksat	4 ha realiseret	2 ha (kortlagt 40 % rigkær) og 0,7 ha ny		38,7 ha realiseret 3,5 ha iværksat
Tidvis våd eng (5 ha i hht. plan)	33 ha realiseret 3,5 ha iværksat				33 ha realiseret 3,5 ha iværksat
Tør hede	19 ha realiseret 1 ha iværksat	0,5 ha realiseret			19,5 ha realiseret 1 ha iværksat
Udvidelse af levesteder for arter:					
Stor vandsalamander	2 stk. oprensning 1 stk. nygravning realiseret		2 stk. oprensning realiseret	2 stk. etablering realiseret	4 stk. oprensning 3 stk. nygravning realiseret
Lys Skivevandkalv		0 stk.			
Rørhøg og plettet rørvagtel				Rydning af pilekrat	

De angivne ha i tabellen viser kun hvad der er realiseret og planlagt af etablering af ny habitatnatur. Tabellen viser derimod ikke, hvor kommunerne har forsøgt at indgå aftaler med lodsejere, men hvor lodsejerne ikke

har ønsket at være med. Tabellen indeholder heller ikke arealer, hvor kommunen har gennemført indsats på eksisterende habitatnatur.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå beskriver de konkrete mål for indsatsen. Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af Natura 2000-planen. På baggrund af dette har kommunen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Hvor igangsatte indsatser fra handleplanen for planperioden 2010-2015 ikke er gennemført i sin helhed, indgår den udestående indsats i opgørelsen over behovet for konkrete forvaltningstiltag.

Hedebæbrænding syd for Salten Langsø, Horsens Kommune – foto Horsens Kommune

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0,2 ha 0 ha 0 ha	Op til 11,7 ha Op til 15 ha Op til 18,2 ha	Op til 11,7 ha Op til 15 ha Op til 18,2 ha
	Forbedring af hydrologi Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 0 ha 0 ha	0 ha Op til 9 ha 0 ha	0 ha Op til 9 ha 0 ha
	Græsning eller høslæt Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	14,1 ha 54 ha ny ansøg. 98 ha løb. drift Ca. 31 ha	Op til 5,4 ha Op til 20 ha Op til 48 ha	Op til 19,5 ha Op til 74 ha Op til 79 ha
	Afskrælning eller afbrænding Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 0 ha 0 ha	Op til 13,5 ha Op til 7 ha 0 ha	Op til 13,5 ha Op til 7 ha 0 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt*	Skovnaturtypebevarende drift og pleje Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 0 ha. 0 ha	Op til 72 ha 0,2 ha 0 ha	Op til 72 ha 0,2 ha 0 ha
	Urørt skov Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	Op til ca. 5 ha 0 ha 0 ha	Op til 42 ha Op til 50 ha Op til 14 ha	Op til 42 ha Op til 50 ha Op til 14 ha
	Forbedring af hydrologi Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune			
Sammenbinding af naturtyper	Surt overdrev og rigkær Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 43 ha 0 ha	Op til 100 ha Op til 50 ha 0 ha	Op til 100 ha Op til 50 ha 0 ha
Ny habitatnatur	Rigkær Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	Ca. 2,9 ha Ca. 6,8 ha 1,5 ha	Op til 12,3 ha Op til 10 ha Op til 5 ha	Op til 15,2 ha Op til 10 ha Op til 6,5 ha
	Overdrev Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 0 ha 0 ha	0 ha Op til 50 ha Op til 2 ha.	0 ha Op til 50 ha Op til 2 ha
	Hede Skanderborg Kommune Horsens Kommune Silkeborg Kommune	0 ha 7 ha 0 ha	Op til 16 ha Op til 25 ha 0 ha	Op til 16 ha Op til 25 ha 0 ha

* Omfatter som udgangspunkt ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Undtagelsen er de statslige matrikler i Klosterkær (Horsens Kommune) og på Lindholm Hoved (Skanderborg Kommune), som ligger i hegninger med mange private matrikler. I begge tilfælde er det kommunen, der er tovholder for græsningsdriften af disse arealer. Det drejer sig om 6 ha statsejet areal i Klosterkær og 2 ha på Lindholm Hoved.

Tabel 5. Behov for forvaltningstiltag for arter udover indsatser for naturtyper*

Forventede forvaltningstiltag og metoder	Skøn over behov:		
	Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Restaurering af vandhuller			
Skanderborg Kommune	Ca. 2 stk	Ca. 2 stk	Ca. 4 stk
Horsens Kommune	-	Ca. 2 stk.	Ca. 2 stk.
Silkeborg Kommune	-	Ca. 3 stk.	Ca. 3 stk
Ny gravning af vandhuller			
Skanderborg Kommune	-	-	-
Horsens Kommune	-	Ca. 1 stk.	Ca. 1 stk.
Silkeborg Kommune	-	Ca. 2 stk	Ca. 2 stk

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Indsatser fordelt på aktør

De generelle retningslinjer for Natura 2000-området forpligter de ansvarlige myndigheder til sikring af beskyttelse af områdets udpegningsgrundlag. Der skal arbejdes for at sikre hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af de lysåbne terrestriske naturtyper. Områdets arter skal sikres egnede levesteder. Området skal sikres størst muligt naturmæssig sammenhæng og robusthed ved at arbejde hen imod etablering af større driftsenheder af de lysåbne naturtyper. For skovnaturtyperne skal der sikres skovtypebevarende drift og pleje. For at opnå dette, kan det være nødvendigt med permanent ophør af drift i form af urørt skov. Det kan også være nødvendigt, at allerede i 1. planperiode gennemførte indsatser vedligeholdes – såsom der f.eks. foretages en nødvendig genrydning af tidligere ryddede arealer.

Natura 2000-planens områdespecifikke retningslinjer forpligter kommunerne og de offentlige lodsejere til at arbejde for en sikring af større sammenhæng mellem forekomsterne af habitatnaturtyperne, surt overdrev og rigkær med henblik på at gøre arealerne mere klimasikrede, for at mindske randpåvirkningen fra landbrugs arealer, og for etablering af større driftsenheder. Hedearealer skal sikres bedre naturtilstand med periodevis rydning, skrælning eller afbrænding, og hvis det er nødvendigt, ved efterfølgende pleje. Kommunen og de offentlige lodsejere skal være særligt opmærksomme på skovbevokset tørvemose, som har en væsentlig forekomst i området.

Det kan både være handleplanmyndighederne og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor angiver tabel 6 den aftalte opgavefordeling mellem handleplanmyndighederne og de offentlige lodsejere i Natura 2000-området.

Tabel 6 omfatter fordeling af opgaver mellem de tre kommuner og Naturstyrelsen.

Tabel 6. Fordeling af opgaver mellem handleplanmyndigheder og de offentlige lodsejere

Indsats		Handleplanmyndighed			Offentlige lodsejere	Total
		Skanderborg Kommune	Silkeborg Kommune	Horsens Kommune	NST	
Ny habitatnatur	Rigkær	Op til 12,3 ha	Op til 5 ha	Op til 10 ha	8,2 ha	Op til 35,5 ha
	Overdrev	Op til 6 ha	Op til 2 ha	Op til 25 ha	12,6 ha	Op til 45,6 ha
	Hede	Op til 16 ha	-	Op til 20 ha	-	Op til 36 ha
	Restaurering af vandhuller	Op til 2 stk.	Op til 3 stk.	Op til 2 stk.	-	Op til 7 stk.
	Ny gravning af vandhuller	-	Op til 2 stk.	Op til 1 stk.	-	Op til 3 stk.

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 4 og 5). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

1. Opfølgende indsats i forhold til pleje af arealer og kontakt til lodsejere med fungerende naturpleje
2. Iværksættelse af indsatser, som kan understøtte den fungerende naturpleje
3. Opsøgende indsats over for lodsejere med arealer, som er egnede til naturpleje, men som endnu ikke plejes. Der lægges særligt fokus på arealer, som forbinder eller grænser op til kortlagt habitatnatur.

I planperioden forventes der at ske betydelige fysiske ændringer i området omkring Klosterkær pga. vandplanernes mål om forbedring af fiskepassage ved Klostermølle. Ændringerne kommer højst sandsynligt til at berøre hydrologien i kærområdet. Vandplansprojektet forventes at blive tilrettelagt og udført i tæt samarbejde mellem Naturstyrelsen og Horsens Kommune således at områdets habitatnatur sikres med særlig fokus på de åbne naturtyper – rigkær og tidvis våd eng.

Der forventes en fortsættelse af en højt prioriteret kommunal indsats omkring opretholdelse af igangværende pleje på de lysåbne naturarealer. Især rigkær og tidvis våd eng findes i områder med mange små lodder, hvor lodsejerne ikke selv er interesserede i at opretholde en plejeindsats, og dyreholderen har behov for samarbejde omkring indsatsen. I områder som eksempelvis Klosterkær og Springbjerg Mose er plejeindsatsen afhængig af, at kommunen fortsætter med at være tovholder for pleje af arealet.

En af de vigtigste indsatser i planperioden er iværksættelse af udvidelse af de eksisterende driftsenheder, så nye arealer inddrages i pleje. Sidstnævnte indsats skal både sikre udvikling af Ny Habitatnatur, og også en sammenbinding af de lysåbne naturarealer til større og mere robuste driftsenheder.

Græsningsfold syd for Salten Langsø – foto Horsens Kommune

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er alle tre kommuners hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 7, og i den forbindelse tager kommunerne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser kommunernes plan for interessent-inddragelse, men der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Kommune
<i>Orientering af Grønne Råd om projektstatus</i>	<i>Kommunerne afholder flere møder årligt</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Skanderborg, Horsens og Silkeborg Kommune</i>
<i>Sammenbinding af rigkær og surt overdrev</i>	<i>Direkte kontakt til relevante lodsejere om muligheden tilskud til udtagning, hegning og græsning</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Skanderborg, Horsens og Silkeborg Kommune</i>
<i>Græsningsaftaler i potentiel ny natur</i>	<i>Direkte kontakt til relevante lodsejere om muligheden for tilskud til hegning og græsning samt hjælp til at finde dyreholdere/etablering af græsningslaug</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Skanderborg, Horsens og Silkeborg Kommune</i>
<i>Sikring af levesteder for stor vandsalamander</i>	<i>Direkte kontakt til relevante lodsejere om muligheden restaurering af vandhuller samt muligheden for etablering af nye vandhuller</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Skanderborg, Horsens og Silkeborg Kommune</i>
<i>Sikring af levesteder for lys skivevandkalv</i>	<i>Direkte kontakt til relevante lodsejere om muligheden restaurering af vandhuller samt muligheden for etablering af nye vandhuller</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Silkeborg Kommune</i>
<i>Ny Natur</i>	<i>Direkte kontakt til relevante lodsejere om muligheden for udtagning, hegning og græsning</i>	<i>Hele planperioden</i>	<i>Horsens Kommune Silkeborg Kommune</i>

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysisk bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Nyt rigkær ved Vrads – foto Silkeborg Kommune

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N52 Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudensø

De statsejede arealer i Natura 2000-området udgør ca. 178 ha og koncentrerer sig, bortset fra et par mindre lodder, omkring området ved vestenden af Mossø og op mod Gudensø.

Naturstyrelsens arealer i området fordeler sig ret ligeligt mellem tørre arealer overvejende med skov og overdrev og fugtige til meget vådbundprægede arealer med decideret sumpe, engarealer og elle- og askemoser der flere steder står som galleriskov langs vandløb og søer. Op mod Sukkertoppen og på mindre arealer ud mod Gudensø findes desuden mindre arealer med gammel bøgeskov.

Overdrevsarealerne og store dele af engene er i drift med græsning. Elle- og askemoserne er de fleste steder opstået som følge af manglende drift af engarealer. De har efterhånden nået en modenhedsfase der gør dem interessante for mange fugle.

Dyrelivet er generelt rigt og varieret. Med mange fugle, flagermus, krybdyr, en del padder og insekter, hvoraf især vandlevende arter er talrige. Der er i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Stor vandsalamander (H48)
- Odder (H48)
- Damflagermus (H48)
- Bæklampret (H48)
- Rørhøg (F35)
- Isfugl (F35)
- Plettet rørvagtel (F35)

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng mellem forekomster af surt overdrev (6230) og rigkær (7230) med henblik på at gøre arealet mere robust overfor klimaændringer, for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer og for at bidrage til etablering af større driftsenheder.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Naturstyrelsen skal være særlig opmærksom på skovbevokset tørvemose (91D0), som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
6230	Surt overdrev	6,1
6410	Tidvis våd eng	4,7
7140	Hængesæk	0,0
7230	Rigkær	8,6
4030	Tør hede	0,4
I alt		19,9

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i de følgende tabeller.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	6,1
			Naturtypebevarende pleje	6,1
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	8,6
			Naturtypebevarende pleje	8,6
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	4,7
			Naturtypebevarende pleje	4,7
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	0,4
			Naturtypebevarende pleje	0,4
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,0
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Udvikling mod 7230 Rigkær	8,2
			Udvikling mod 6230 Surt overdrev	12,3

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	6,1
			Græsning	Eksisterende	6,1
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	7,1
				Nyt	1,2
			Græsning	Eksisterende	6,4
				Nyt	1,2

	6410	Tidvis våd eng	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,7
			Græsning	Eksisterende	4,7
	4030	Tør hede	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,4
	7140	Hængesæk	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,0
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Rydning af opvækst	Eksisterende	19,9
			Græsning	Eksisterende	19,9

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	6,1
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	6,4
				Nyt	1,2
	6410	Tidvis våd eng	Hegning	Eksisterende	4,7
Potentiel habitatnatur	9997	Ikke specificeret	Hegning	Eksisterende	19,9
			Rydning af bevoksning	Nyt	0,6

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel V: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 7230 Rigkær	8,2
Udvikling mod 6230 Surt overdrev	12,3

For naturtypen rigkær er der på sigt samlet tale om en nettoforøgelse på 8,2 ha, surt overdrev forøges på sigt med 12,3 ha på Naturstyrelsens arealer. Samlet planlægges for udvikling af 20,5 ha ny habitatnatur på sigt.

Særlig indsats for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for de arter der findes på statens arealer end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede ynglefugle og øvrige arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for rørhøg og plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for isfugl, stor hornugle og sortspætte som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.
- Natura 2000-området, skal bidrage til at sikre levesteder for levedygtige bestande på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne stor skallesluger og havørn som trækfugle i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arterne. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

Bilag 2: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af habitatområde H48 og fuglebeskyttelsesområde F33 og F35.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 48		
Naturtyper:	Lobelieso (3110)	Søbred med småurter (3130)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Brunvandet sø (3160)	Vandløb (3260)
	Å-mudderbanke (3270)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Enekrat (5130)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Højmose* (7110)	Hængesæk (7140)
	Avneknippemose* (7210)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor med kristtorn (9120)
	Bøg på muld (9130)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Lys skivevandkalv (1082)	Bæklampret (1096)
	Stor vandsalamander (1166)	Damflagermus (1318)
	Odder (1355)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 33		
Fugle:	Stor skallesluger (T)	Havorn (T)
	Fiskeørn (Y)	Stor hornugle (Y)
	Isfugl (Y)	Sortspætte (Y)

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 35		
Fugle:	Rørhøg (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Isfugl (Y)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen. Ved fuglearter: "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl.